

Inspraak Natuur en Milieu Gelderland bij verkenning beleidskader land- en tuinbouw Provinciale Staten, 3 september 2025

In de vijf minuten die ik heb zal ik me vooral richten op twee van de strategische doelen. Wat meer details volgen in onze nieuwsbrief volgende week.

Net als de provincie willen wij graag een landbouw die in balans is met wat de samenleving vraagt. Een landbouw die weer ruimte biedt aan weidevogels, akkerbloemen en vlinders, natuurlijke beken met schoon water en een gezond bodemleven. Zulk herstel van biodiversiteit is ook essentieel voor de voedselproductie zelf. We hebben in Nederland veel omgevingsdoelen voor 2030, die in het huidige tempo niet worden gehaald. Wij willen graag dat we er als provincie harder voor gaan, en niet de streefdatum opschuiven naar 2040.

Het beleidskader ondersteunt alle ontwikkelrichtingen in de landbouw, maar wil, via innovatie, vooral voortbouwen op de sectoren die nu bepalend zijn in Gelderland: de veehouderij, glastuinbouw, laanbomen, fruitteelt. Deze keuze vloeit in onze ogen niet logisch voort uit de drie strategische doelen. Er zijn alternatieven voorhanden die veel meer bijdragen aan een gezonde leefomgeving, dierenwelzijn en voedselzekerheid. Een gemiste kans.

Eén zo'n alternatief is het scenario dat Urgenda heeft gemaakt, waarin een natuurinclusief en betaalbaar voedselsysteem samengaat met voldoende werkgelegenheid en inkomsten voor boeren. Het leidt tot een stevige herinrichting van onze landbouw en het grondgebruik, met veel minder vee en veevoerproductie, en nauwelijks nog kunstmest en chemicaliën. We hebben voor alle fracties een exemplaar van dit rapport Landinzicht ter beschikking. (Zie ook: <https://www.urgenda.nl/visie/landinzicht/>)

→ Voorzitter, onze voedselzekerheid is op dit moment niet in gevaar. Maar het is wel terecht dat we anticiperen op toekomstige schaarste. Bovendien ervaren miljoenen mensen in de wereld nu al een gebrek aan voedselzekerheid, en daar spelen wij een rol in. Bij dit strategische doel in het beleidskader verwacht je een antwoord op de vraag: met welk type voedselproductie kunnen wij in Nederland en de EU de eigen bevolking optimaal voeden, zonder de voedselzekerheid van mensen elders in gevaar te brengen? Maar die vraag wordt niet gesteld.

GS kiest, als feitelijk enige maatregel, voor behoud van goede landbouwgrond, maar laat aan de markt over wat daar wordt verbouwd. Maar de markt stuurt niet op voedselzekerheid. Denk aan de kalverhouderij en sierteelt, sectoren die bovendien botsen met doelen voor milieu en dierenwelzijn. De overproductie van vlees en zuivel in Nederland en de EU zorgt voor zeer inefficiënt landgebruik. En voor exporten die lokale boeren in bijvoorbeeld Afrika verdringen. Op dit moment wordt bijna 3 miljoen hectare goede landbouwgrond in het buitenland gebruikt om krachtvoer voor Nederlands vee te produceren. Dat is ruim 1,5 keer de oppervlakte van ons land.

Als wij ons richten op een dieet met 1/3 dierlijke en 2/3 plantaardige eiwitten kunnen we hier alles produceren voor een volledig, gezond dieet voor alle Nederlanders. Dat is wat Urgenda laat zien. En het lost in 1 klap het mestoverschot en tal van andere milieuproblemen op. Wij bepleiten daarom dat in het Gelderse afwegingskader voor landbouwgrond actiever wordt gestuurd op landgebruik dat past bij gestelde doelen. Zoals eiwitrijke gewassen voor humane consumptie en permanent, kruidenrijk grasland.

->Dat laatste sluit aan bij het tweede strategische doel: het versterken van de omgevingskwaliteit en dierenwelzijn. Uiteraard omarmen we dit doel. Maar wat is 'versterken'? Wij vragen u om de specifieke doelen voor natuur, water, klimaat en landschap uit het VLGG op te nemen in dit beleidskader en in het nog te schrijven programma. En om daarbij ook de gebiedsgerichte aanpak weer een duidelijke plek te geven.

Uiteraard zijn we blij met een aantal sturende kaders voor kwetsbare gebieden zoals Natura 2000 en gebieden met KRW-opgaven. Terecht staat in het beleidskader dat mestaanwending en het gebruik van pesticiden de waterkwaliteit niet moeten beïnvloeden. Daar zijn we echter nog mijlenver vandaan. De tussenbalans KRW noemt deze emissies als een hoofdoorzaak dat we de doelen voor 2027 niet halen.

Voor een betere omgevingskwaliteit hebben we daarom ambitieuze maatregelen nodig voor het hele landelijke gebied. Ook de KRW-nutriëntenopgave hoort binnen het beleidskader land- en tuinbouw thuis. Provincies kunnen zich niet verschuilen achter landelijke actieprogramma's voor de nitraatrichtlijn; we zijn allemaal aan zet. De inzet van het kabinet blijft ver achter bij wat nodig is. Schoon water blijft een loze belofte, de natuur gaat verder achteruit én de juridische onzekerheid voor boeren neemt toe. Bij de ronde tafel over de KRW vanochtend werd duidelijk dat de provincie méér kan doen dan nu, ook via de omgevingsverordening.

Tot slot voorzitter: in de participatiesessies zijn de natuurorganisaties niet wezenlijk betrokken geweest bij de totstandkoming van dit beleidskader. Wij denken wel graag mee over ruimtelijke kaders en over maatregelen in het uitvoeringsprogramma, vooral extra maatregelen voor natuurinclusieve, extensieve landbouw en korte ketens. Dat doen we graag samen met groene koplopers onder de boeren die ook nog nauwelijks aan tafel zitten, maar die in de praktijk laten zien hoe je problemen aanpakt bij de bron. Zij verdienen eerlijke kansen én grond om hun manier van werken uit te breiden!

Dank u wel.